

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті розглянуто новітні технології навчання як засіб формування творчої особистості молоді інформаційного суспільства; обґрунтовано необхідність використання новітніх технологій навчання в умовах кардинальних змін сучасних реалій; окреслено мету інтерактивної технології навчання та виховання творчої особистості молоді індустріального суспільства; описано структуру впровадження новітніх технологій навчання в сучасний освітній процес України та надано їх характеристику.

Нові вимоги, які висуваються державою до підготовки спеціалістів у різних галузях, зумовлюють пошук таких технологій навчання, які б відповідали світовому стандарту освіти, забезпечували б підготовку майбутніх поколінь на високому професійному рівні. Уже сьогодні помітні певні передумови суттєвого оновлення системи освіти. Одна з них – розвиток освітніх процесів за рахунок інноваційної діяльності педагогічних колективів.

Суспільство кінця ХХ ст. часто називають інформаційним, а зміни в ньому – інформаційною революцією. Завдяки стрімкому розвитку комп'ютерних технологій стає реальністю те, що здавалося неймовірним кілька років тому – люди різних країн мають доступ до найрізноманітнішої інформації в будь-якій точці планети, обмінюються інформацією один з одним і навіть спілкуються в режимі реального часу. Створюється враження, що законом життя в наш час стає твердження Н. Вінера: "Дійсно жити – це означає жити, маючи в своєму розпорядженні правильну інформацію". Рівень інформаційної культури сучасної людини визначається багатьма критеріями: вмінням формулювати свою потребу в інформації, знанням загальнодоступних джерел інформації та вмінням користуватися ними, вмінням ефективно шукати, оцінювати, використовувати інформацію та створювати якісно нову.

Державі належить провідна роль у формуванні інформаційного суспільства, що координує діяльність різних суб'єктів суспільства в процесі його становлення, сприяє інтеграції людей в нове інформаційно-технологічне оточення, розвитку галузей інформаційної індустрії, забезпеченню прогресу демократії і дотримання прав особистості в умовах інформаційного суспільства.

Вплив інформаційного суспільства на культуру виявляється в масштабних змінах культури виробництва, бізнесу, організації роботи, дозвілля, споживання. Ці зміни зумовлені швидким процесом об'єктивізації інформації і знань, можливостями їх передачі у вигляді технологій через телекомунікації широким верствам населення, а також виникненням нових видів діяльності, заснованих на використанні знань.

Сучасному суспільству необхідна якісна освіта, яка спроможна забезпечити зростання потреби споживача, та виробника матеріальних і духовних благ. Перехід до інформаційного суспільства кардинально змінює положення освіти.

Для молодих людей інформаційні технології відкривають доступ до інформації, а значить, знань, дають абсолютно нові можливості для набуття професійних знань та творчості, залучають до цінностей світової культури. Тому формування інформаційної культури підрастаючого покоління – дуже важливе завдання. Сьогодні у зв'язку із прискоренням процесу інформатизації суспільства системою освіти ставиться нова мета – формування в молоді стилю мислення, адекватного вимогам сучасного інформаційного суспільства, виховання інформаційного світогляду.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти мета державної освітньої політики щодо освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя.

Сучасні тенденції гуманізації та гуманітаризації освіти спрямовані на гармонійний розвиток людини. Сучасний навчально-творчий процес вимагає впровадження новітніх технологій. Одним із нових напрямків є робота з персональним комп'ютером та використання його можливостей у навчальному та виховному процесі.

XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення. Комп'ютери стрімко увійшли в різноманітні сфери повсякденної діяльності суспільства, тому широке запровадження новітніх технологій у процесі навчання є важливим завданням педагогів. Досвід переконує, що новітні технології сприяють не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей молоді людини, їх застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити навчання більш наочним і цікавим. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій сприяє тому, що за короткий час особистість спроможна засвоїти та переробити великий обсяг інформації. Фактичне сприйняття демонстраційних матеріалів є в 60 тисяч разів швидшим, аніж тексту, який читаємо.

Згідно "Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки", затверджених Законом України від 9 січня 2007 року, однією з основних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні є забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед, шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості [1].

Звернення до інтерактивних технологій зумовлено новими завданнями, які поставлені перед системою освіти країни: формування активної, діяльної, творчої, конкурентоспроможної особистості. Розв'язати це завдання в межах старої організаційно-методичної інформативної системи неможливо. Одним із інноваційних підходів, здатним формувати активну, творчу, самодостатню особистість, виступає інтерактивне навчання, яке реально забезпечує перехід від педагогіки знанневої до розвивальної, до опанування молоддю людиною умінь і навичок, саморозвитку особистості.

Інтерактивна технологія навчання – це така організація навчального та виховного процесу, за якої неможлива неучасть учнів чи студентів у колективному взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх його учасників у процесі навчального пізнання: або кожен має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітувати, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання [2: 23-24].

Мета нашого наукового дослідження полягає у виявленні теоретичних підходів і змісту практичної діяльності, а також організаційно-педагогічних умов новітніх технологій навчання як засобу формування творчої особистості молоді інформаційного суспільства.

У педагогічній літературі (в дослідженнях О. Пометун, Л. Пироженко, О. Пехоти, Н. Побірченко, С. Сисоєвої, Є. Селевко, П. Щербаня та інших) розкриваються теоретичні й методичні засади організації інтерактивного навчання, описано багато типів і форм інтерактивного навчання (за рівнем активності учнів чи студентів, рівнем залучення їх до продуктивної діяльності, дидактичною метою, способами організації тощо).

Проте, технології інтерактивного навчання не можна розглядати як самоціль. Їх не можна також абсолютизувати. Вони потребують серйозної підготовки. Головне – створення в аудиторії атмосфери співробітництва, порозуміння, доброзичливості, реалізація особистісно орієнтованого навчання.

Сучасні технології навчання зорієнтовані на творчу особистість молоді, створення умов для її самовираження і саморозвитку. А прагнення постійно оптимізувати навчальний процес з урахуванням особливостей постіндустріального (інформаційного) суспільства зумовлює потребу в нових технологіях навчання. Реалізація цього прагнення збагатила педагогічну теорію і практику навчання такими технологіями, як особистісно орієнтована, групової навчальної діяльності, розвивального навчання, формування творчої особистості та багато інших.

Метою особистісно орієнтованого навчання є процес психолого-педагогічної допомоги дитині в становленні її суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні.

Суть технології групової навчальної діяльності полягає у створенні атмосфери співпраці, налагодженні стосунків, пізнанні навколишнього світу. Викладач має змогу керувати навчальною роботою кожного учня чи студента опосередковано, через завдання, які він пропонує.

Головна мета технології розвивального навчання – забезпечення розвитку молоді, формування активного, самостійного, творчого мислення, поступового переходу до самостійного навчання.

Технологія формування творчої особистості – оволодіння високим рівнем знань, потяг до нового, оригінального, відкидання шаблонів.

Швидкі темпи розвитку суспільства, характерні для останніх років, необхідність пошуку шляхів виходу нашої економіки із занепаду, впровадження нових технологій – усе це потребує докорінних змін у системі управління виробництвом, використання виробничих ресурсів із врахуванням творчих можливостей особистості. Лише творча особистість спроможна створювати, управляти, пропонувати нові теорії, нові технології, нові напрямки розвитку, знаходити шляхи виходу зі складних нестандартних ситуацій. Тому забезпечення кожній людині можливості використання свого творчого потенціалу є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти України.

Система виховання покликана забезпечити кожній молодій людині можливість всебічно розвинути власні творчі здібності. Однак, в сучасних умовах ще не завжди педагогічний процес спрямований на виховання всебічно розвиненої особистості з урахуванням її духовно-творчого потенціалу.

Інформатизація – один із головних напрямів сучасної науково-технічної революції. На її основі відбувається перехід до інформативного розвитку суспільства. Інформатизація освіти України – важлива складова навчально-виховного процесу. Вона охоплює створення, впровадження і розвиток комп'ютерно орієнтованого навчального середовища. Метою є підготовка підростаючого покоління до повноцінного життя в інформатизованій державі, підвищення якості освіти [3: 142].

Навчально-виховний процес варто насичувати такою творчою діяльністю, яка б сприяла повному задоволенню і розвитку пізнавальних можливостей молодих людей, надавала їм максимальну свободу для творчого просування, тобто він повинен передбачати органічне поєднання професійної діяльності педагога

з творчими намірами і діями учнів чи студентів в єдиному пізнавально-творчому процесі. Переживання успіху, в той же час, викликає позитивне ставлення до творчої діяльності, сприяє набуттю певного життєвого досвіду, навичок самостійної діяльності і поведінки, більш чіткого усвідомлення загальної і часткової цілі. Внаслідок цього з'являється свідоме прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, самоаналізу, набуття відповідних вмінь та навичок щодо творчого розв'язання проблем [4: 8-13].

Ефективність роботи щодо розвитку творчої особистості значно підвищується при дотриманні таких психолого-педагогічних умов:

- коли створюється емоційна, доброзичлива атмосфера у процесі виконання учнями чи студентами будь-яких творчих завдань;

- коли організація діяльності молоді з розв'язання творчих завдань здійснюється з опорою на їхні інтереси, потреби, потенційні можливості, здібності;

- коли вирішення творчих завдань пробуджує в кожній молодій людині дослідницьку активність, поглиблює інтерес до творчої діяльності, спонукає до успішних дій та досягнення поставленої мети.

Ми живемо і працюємо у час, коли у всій системі освіти йде процес переорієнтації на формування інноваційної особистості інформаційного суспільства. Інноваційна особистість – це, передусім, людина творча, з великим потенціалом саморозвитку та самореалізації. Життєвий досвід молодій людині – вирішальний фактор формування інноваційної особистості інформаційного суспільства; учень чи студент сам створює свою особистість, а вся система навчання та виховання допомагає їм виявити у собі і розвинути те, що їм органічно притаманне. Основне завдання педагога – шляхом використання новітніх технологій під час навчального і виховного процесів допомогти творчій особистості: прагнути до інноваційної діяльності; вміти адаптуватися до інформаційного суспільства; прагнути до самовдосконалення; розвивати творчі здібності; займати активну життєву позицію; розуміти суть новітніх технологій; вміти втілювати в життя інновації; вміти вчитися і пізнавати щось нове.

Інформаційно-комунікаційні технології можна віднести до технологічних засобів, і вони спрямовані на підготовку особистості інформаційного суспільства, формування вмінь працювати з інформацією, розвиток комунікативних здібностей, формування дослідницьких умінь та вмінь вибору оптимальних рішень, забезпечення великим обсягом якісної інформації.

Використання новітніх технологій в процесі навчання сприяє підвищенню інтересу й загальної мотивації навчання завдяки новим формам роботи і причетності до науково-технічного прогресу.

Інформаційна компетентність – це інтегративне утворення особистості, яке віддзеркалює її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку інформації та ефективної роботи з нею у всіх її формах та представленнях – як в традиційній, друкованій, так і в електронній формі; здатності щодо роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями, та здатності щодо застосування їх у професійній діяльності та повсякденному житті.

Формування інформаційної компетентності здійснюється за допомогою цілого ряду факторів, одним з яких є зміст освіти, що містить у собі не тільки перелік навчальних предметів, але і професійні навички й уміння, що формуються в процесі оволодіння предметом [5: 154-160].

Використання комп'ютерних засобів навчання дозволяє збільшити обсяг аудіовізуальної інформації для засвоєння учнями чи студентами, що, у свою чергу, сприяє розвитку їхнього мислення; формуванню системи розумових дій, здатності до самостійної творчої роботи.

Водночас використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє розвитку перцептивної уваги, виникненню мимовільної уваги, її зосередженості.

Систематичне і педагогічно доцільне використання під час занять мультимедійних засобів сприяє вдосконаленню сенсомоторної сфери молодій людині (сенсомоторика – взаємна координація сенсорних (чуттєвих) і моторних (рухових) компонентів діяльності людини); розвитку її зорової і слухової чутливості; формуванню вміння сприймати; розвитку спостережливості.

Можна назвати найбільш значущі цілі, реалізація яких виправдовує введення інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання. Це:

- індивідуалізація і диференціація процесу навчання;
- здійснення самоконтролю і самокорекції;
- забезпечення можливостей тренажу і здійснення з його допомогою самопідготовки;
- наочність (демонстрація динаміки процесів, що вивчаються, графічна інтерпретація досліджуваних закономірностей);

- моделювання та імітація процесів, які вивчаються і досліджуються, явищ з переходом в "реальність – модель" і навпаки (або без переходу);

- проведення лабораторних робіт в режимі приєднання за допомогою спеціальних пристроїв демонстраційного обладнання до комп'ютера;

- створення і використання інформаційних баз даних, необхідних в навчальній діяльності, і забезпечення доступу до мережі інформації;

- посилення мотивації навчання (за рахунок відображення засобів програм, або вміщення в неї ігрових ситуацій);
- формування стилю мислення, уміння приймати варіанти розв'язання (за рахунок систематичної логічної послідовності всіх операцій);
- розвиток творчих здібностей особистості (за рахунок можливостей керувати пізнавальною діяльністю молодих людей) [6].

Нарешті, надзвичайно важливою є реалізація потенційної ефективності інформатизації в самій сфері освіти. Світовий та вітчизняний досвід вказують на можливість суттєво змінити на краще зміст і форми навчального процесу, впровадити в освіту нові інформаційні технології, що сприяє вирішенню завдань інтенсифікації та індивідуалізації навчання, формуванню пізнавальних здібностей молодих людей, формуванню творчої особистості, поліпшенню організації навчального процесу, реального забезпечення права всіх громадян на отримання повноцінної освіти. Особливістю розвитку системи освіти на сучасному етапі є її випереджальний, індивідуально-орієнтований, творчий характер, що забезпечує єдність загального та професійного розвитку фахівця. Найважливішими засобами вирішення даного завдання є гуманітаризація і інформатизація виховно-освітнього процесу, використання сучасних педагогічних та комп'ютерних технологій [7: 18-20].

Сучасні новітні технології забезпечують не тільки доступ до практично необмеженого обсягу інформації, але й дозволяють здійснювати її аналітичну обробку. Таким чином, вони представляють один із засобів розвитку навчальної, пізнавальної, дослідницької та творчої діяльності і в поєднанні з традиційними технологіями, методами і засобами, забезпечують умови для навчання грамотного фахівця в будь-якій області.

Вищесказане дозволяє зробити **висновок**: інформаційна технологія виступає як система, складовими якої є учасники педагогічного процесу та система теорій, ідей, засобів і методів організації навчальної діяльності для ефективного вирішення проблем, що охоплюють усі аспекти засвоєння знань і формування практичних навичок, а також забезпечує формування творчої особистості; інформаційні технології спонукають до постійної самоосвіти, а сам процес навчання дає можливість відчутти практичні результати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" від 9 січня 2007 року, № 537-в.
2. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [наук.-метод. посібник] / О. Пометун, Л. Пироженко – К. : Видавництво А.С.К., 2004. –192 с.
3. Навроцький О. Вища освіта України в умовах трансформації суспільства / О. Навроцький. – Харків : Основа, 2000. – 257 с.
4. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах / А. Анджейчак // Обдарована дитина. – 2000. – №5. – С. 8–13.
5. Ничкало Н. Державний стандарт професійно-технічної освіти – наукове обґрунтування / Н. Ничкало // Науково-теоретичні і методичні засади конструювання змісту професійної освіти. – Ч. I. : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Вінниця, 1998. – С. 154–160.
6. Круглик В. Концепція сучасного педагогічного програмного засобу / В. Круглик // Інформаційні технології і засоби навчання : [електронне наукове фахове видання]. – Випуск 3, 2007 р.
7. Федорова О. Нові завдання викладання інформатики в сучасній школі / О. Федорова // Педагогіка. – 2001. – № 5. – С. 18–20.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady rozvytku informatsiinogo suspil'stva v Ukraini na 2007-2015 roky" vid 9 sichnia 2007 roku, № 537-v. [The Law of Ukraine on the "Principal Grounds of the Informational Society in Ukraine during 2007-2015 Years, № 537-v.].
2. Pometun O. Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnologii navchannia [The Modern Lesson. Interactive Technologies of Learning] : [nauk.-metod. posibnyk] / O. Pometun, L. Pyrozhenko. – K. : Vydavnytstvo A.S.K., 2004. – 192 s.
3. Navrots'kyi O. Vyshcha osvita v umovakh transformatsii suspil'stva [Higher Education in Terms of the Society's Transformation] / O. Navrots'kyi. – Kharkiv : Osнова, 2000. – 257 s.
4. Andzheichak A. Psykhologo-pedagogichni umovy formuvannia tvorchoi osobystosti dytyny v osvitnio-vykhovnykh zakladakh [Psychological-Pedagogical Conditions of the Child's Creative Personality Formation in the Educational Establishments] / A. Andzheichak // Obdarovana dytna [The Gifted Child]. – 2000. – № 5. – S. 8–13.
5. Nychkalo N. Derzhavnyi standart profesiino-tekhnichnoi osvity – naukove obgruntuvannia [The State Standart of the Professional-Technical Education – the Scientific Objectivation] / N. Nychkalo // Naukovo-teoretychni i metodychni zasady konstruiuvannia zmistu profesiinoi osvity [Scientific-Theoretical and Methodical Bases of the Professional Education Contents Construction]. – Vinnytsia, 1998. – S. 154–160.
6. Kruglyk V. Kontsepsiia suchasnogo pedagogichnogo programnogo zasobu [The Conception of the Modern Pedagogical Software] / V. Kruglyk // Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia. Elektronne naukove fakhove vydannia [Informational Technologies and Means of Education. Electronic Scientific Specialized Edition]. – Vypusk 3, 2007 r.

7. Fiodorova O. Novi zavdannia vykladannia informatyky v suchasni shkoli [New Tasks of the Informatics Teaching in the Modern School] / O. Fiodorova // Pedagogika [Pedagogics]. – 2001. – № 5. – S. 18–20.

Матеріал надійшов до редакції 14.03. 2012 р.

Кульчицкий В. И. Новейшая технология учебы как средство формирования творческой личности молодежи информационного общества.

В статье рассмотрены новейшие технологии учебы как средство формирования творческой личности молодежи информационного общества; обоснована необходимость использования новейшей технологии учебы в условиях кардинальных изменений современной реалии; очерчена цель интерактивной технологии учебы и воспитания творческой личности молодежи индустриального общества; описана структура внедрения новейшей технологии учебы в современный образовательный процесс Украины и предоставлена их характеристика.

Kulchyts'kyi V. I. New Education Technologies as the Means of Forming the Creative Youth Personality of the Informational Society.

The article considers the new education technologies as the means of forming the creative youth personality of the informational society; grounds the necessity of using the newest education technologies in the terms of cardinal changes of the modern realia; describes the aim of the interactive technologies of education and teaching the creative youth personality of the industrial society; describes the structure of implementing the new education technologies in the Ukraine modern educational process and gives their characteristics.